

ЦАГДААГИЙН АЛБАН ХААГЧДЫН ҮҮРЭГ ГҮЙЦЭТГЭХ ЯВЦАД
ТУЛГАМДАЖ БУЙ АСУУДАЛ
POLICE DUTIES PERFORMANCE PROCEDURES CHALLENGES

Б.Батбаяр
Дотоод хэргийн их сургуулийн ЭЗНУС-ийн
Нийтийн эрх зүйн тэнхимийн багш,
цагдаагийн ахлах дэслэгч
B.Batbayar
Teacher of the Public Law Department of the
Law School of the University of the Interior,
senior Police lieutenant

Товч агуулга. Энэхүү өгүүллээр цагдаагийн байгууллагад ажиллаж буй ахлагч бүрэлдэхүүний ажиллах нөхцөл, хүндрэл бэрхшээл, ажил үүргээ биелүүлэх явцад тулгамдаж буй асуудлыг нээн илрүүлэхэд оршино.

Abstract. These problems show that the need to improve the ethics, communication and attitudes of police officers is an urgent problem. In this article, the purpose of this article is to discover the working conditions, difficulties, and problems faced by the supervisors working in the police organization while performing their duties.

Түлхүүр үг. Ажил үүрэг, харилцаа, хандлага, асуудал, иргэд, олон нийт

Key word. Tasks, relations, attitudes, problem, citizens and communities

Үндсэн хэсэг. Цагдаагийн ерөнхий газрын даргын 2011 оны 11 дүгээр сарын 14-ний өдрийн 598 дугаар тушаалаар батлагдсан Цагдаагийн алба хаагчийн ёс зүйн дүрэм¹д заахдаа “Цагдаагийн алба хаагчийн ёс зүй нь өргөсөн тангарагтаа үнэнч байх, хууль тогтоомжийг дээдлэх, шударга ёсыг бэхжүүлэх, хүний эрх, эрх чөлөөг хүндэтгэн тэгш байдлыг хангах, албан үүргээ амжилттай гүйцэтгэх үндсэн нөхцөлийн нэг тул цагдаагийн бүх шатны байгууллага нь алба хаагч бүрээс ёс зүйн хэм хэмжээг заавал сахин биелүүлэхийг шаардана”² гэж заасан. Энэ дүрмийн түүхийн байдлыг судлан үзвээс 1978 онд НАХЯ-аас Цагдан сэргийлэх байгууллагын ажилтнуудаас ард иргэдийг хүндэтгэн, соёлч боловсон, эелдэг зөөлөн харьцаж байх тухай³ 10 зүйл заалт бүхий сайдын тушаал гарч түүнийг хэрэгжүүлэх ажил сэргийлэхийн бие бүрэлдэхүүний дотор хүчтэй өрнөж цагдан сэргийлэхийн ажилтан хууль нь ёс зөрчих, албан тушаалаа урвуулан хэтрүүлэх, иргэдийн эрхийг боогдуулах, хууль бусаар албадан саатуулах, баривчлах зэрэг жигшүүртэй ажиллагаа хэрхэвч гаргаж болохгүй гэдгийг хатуу анхааруулсугай гээд сэргийлэхийн ажилтан нь иргэдийг гүнээ хүндэтгэн соёлч боловсон харьцаж, үнэнч шударгаар туслах, үйл ажиллагаандаа шинэ их амжилт гаргаж Цагдан сэргийлэх байгууллагын нэр хүндийг улам дээшлүүлэхийг нийт бүрэлдэхүүнд үүрэг болгосон шинэ агуулга бүхий тушаалыг тухайн үед алба хааж байсан сэргийлэхийн алба хаагч нар журмын дагуу хүлээн авч, үүргээ зохих ёсоор биелүүлж, ардчилал шинэчлэлийн үеийн Цагдаагийн байгууллагатай залгуулж өгсөн түүхтэй юм.

¹ Цагдаагийн алба хаагчийн ёс зүйн дүрэм. УБ., 2011.

² Мөн тэнд

³ Цагдан сэргийлэх байгууллагын ажилтнуудаас ард иргэдийг хүндэтгэн, соёлч боловсон, эелдэг зөөлөн харьцаж байх тухай тушаал. –УБ., 1978.

“Цагдаагийн алба хаагч нь Монгол Улсын хууль тогтоомж, тэдгээрт нийцүүлэн гаргасан эрх зүйн акт болон байгууллагын дотоод журам, ажил үйлчилгээний стандарт, цагдаагийн алба хаагчийн тангараг, ёс зүйн хэм хэмжээг чанд сахин биелүүлэхийг “Цагдаагийн алба хаагчийн сахилга”⁴ гэж тодорхойлсон бөгөөд Цагдаагийн алба хаагч нь шударгаар ажиллаж амьдрах, хууль биелүүлэх, хуулинд захирагдах аливаа хэрэг зөрчлийг шалган шийдвэрлэхдээ зөвхөн нотлох баримтад тулгуурлан танил тал харах, хуурч мэхлэх, хувийн байдлаар хандах зэрэг шударга бус зүйлийг гаргахгүй байх гэсэн утгатай юм.

Цагдаагийн алба хаагчдын соёлд, нийгмийн шаардлагыг дагасан өөрчлөлт хийх бодит нөхцөл бүрдээд удаж байгаа боловч харамсалтай нь нийгмийн харилцаанд гарсан өөрчлөлт шинэчлэлийн шаардлагыг, цагдаагийн албан хаагчийн харилцааны соёл тэр бүр хангаж чадахгүй байна.

Цагдаагийн алба нь харилцаж буй субъектүүдийнхээ хувьд ихээхэн онцлогтой бөгөөд амаргүй алба юм. Албан хаагчдын ихэнх нь өдөр тутамдаа асуудал, бэрхшээлтэй холбогдсон, сөрөг хандлага, сөрөг бодол тээсэн, уурласан, бухимдсан, өш хонзон санасан, хямарсан, хохирсон хүмүүстэй харилцах шаардлага үргэлж тулгарч байдаг. Мөн гэмт хэрэг үйлдсэн, хохирсон, айж балмагдсан, тусламж хүссэн иргэдтэй алба хаагч харилцахдаа ганцхан арга барилаар ханддаг нь нийтлэг алдаа дутагдал юм.

Тиймээс Цагдаагийн алба нь алба хаагчдаас харилцааны чадвар болон сэтгэл зүйн бэлэн байдлыг үргэлж шаарддаг, алба хаагч аливаа асуудалд хүлээцтэй хандаж, иргэдийн эрх чөлөө, нэр хүндийг ямагт дээдлэн, уурласан, хэрэлдсэн хүний өмнөөс сөрөхийн оронд товч тодорхой албаны цөөн үгээр шаардлагаа тайван илэрхийлж байхыг анхааруулдаг.

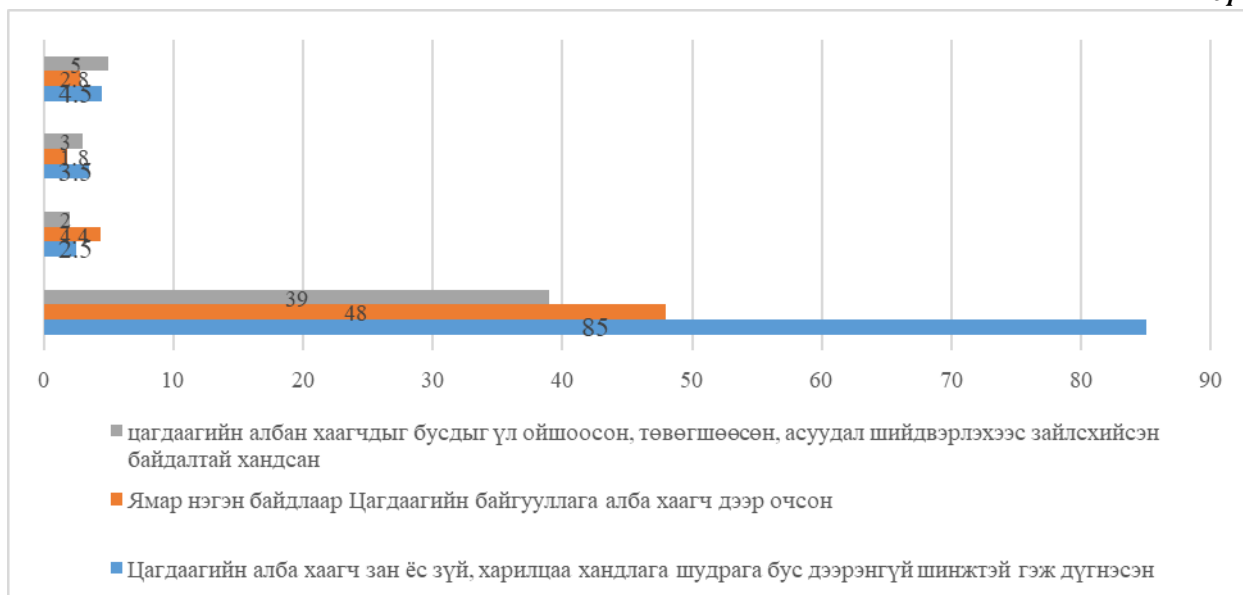
Цагдаагийн албан хаагчид ихэвчлэн зөрчил дутагдал гаргасан, хууль дүрэм зөрчсөн хүнтэй харьцахдаа зөрчил гаргагчийн зөрчлийг залруулах, бурууг өөрөөр нь хүлээлгэхийг эрхэм болгохоос урьдаж загнах, зандрах, шууд торгох, хариуцлагын арга хэмжээ авахыг зорилгоо болгодог нь тэдний дайчин шуурхай ажиллагаа мэт боловч цаашдаа цагдаагийн байгууллагын нэр хүндэд муугаа нөлөөлдөг, бодит дүр төрх юм.

Иргэн хүний аюулгүй хийгээд амар тайван амьдралын баталгаа Цагдаа хүн өөрөө юм гэдгийг ойлгох нь маш чухал юм. Цагдаагийн алба хаагч бол өөрийн амь нас, сэтгэл зүрх, оюун бодлоо бусдын төлөө зориулж байгаагаараа үнэ цэнтэй бөгөөд бахархмаар ажил гэдгийг цагдаа өөрөө болон өрөөл бусад хүмүүс ч ойлгох ёстой.

Энэхүү сэдвийн хүрээнд дараах байдлаар судалгаа авав. Судалгаанд иргэд олон нийт болон цагдаагийн албан хаагчид оролцов.

⁴ Цагдаагийн алба хаагчийн сахилгын дүрэм. ЦЕГ-ын даргын 2022 оны 06 дугаар сарын 28-ны өдрийн А/201 дүгээр тушаалын хоёрдугаар хавсралт.

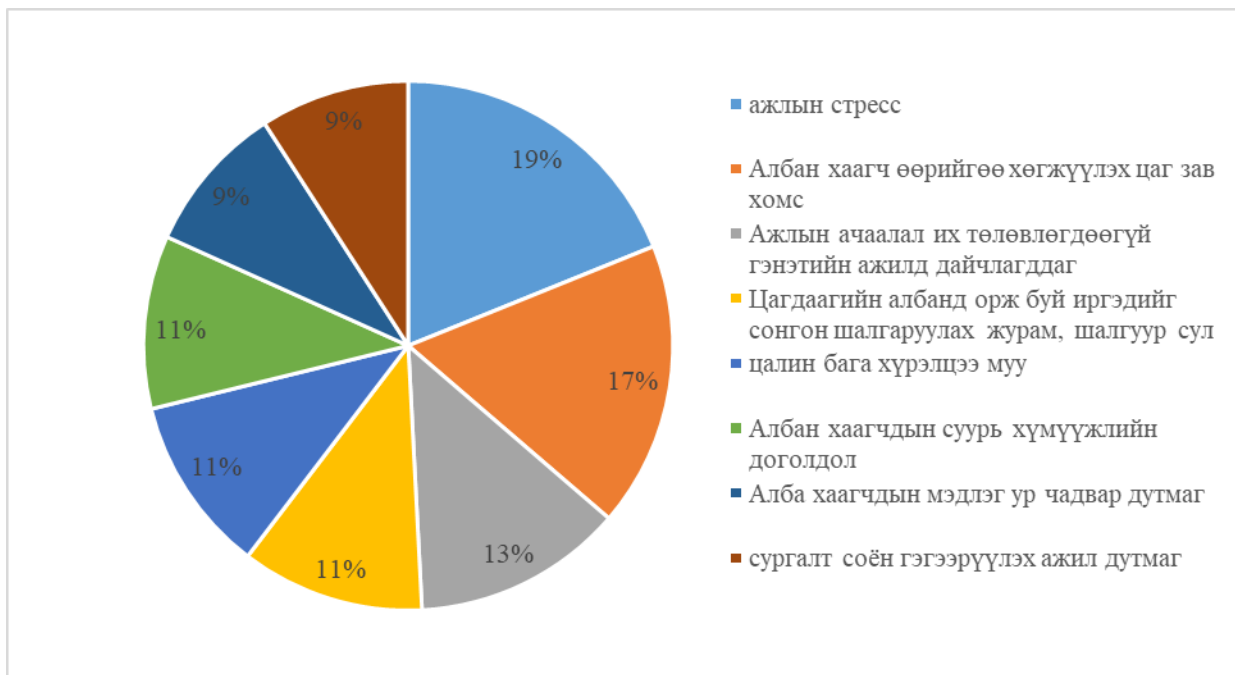
График 1. Иргэд олон нийтийн судалгааны үр дүн

Дээрх графикаас харахад Цагдаагийн алба хаагчдын зан байдал, харьцаа хандлагын талаар цахим орчинд 80 иргэнээс судалгаа авахад судалгаанд хамрагдагсдын 85% нь ямар нэгэн байдлаар цагдаагийн байгууллага, алба хаагч дээр очсон, уулзсан, 48% нь цагдаагийн алба хаагчдын зан ёс зүй, харилцаа хандлагыг шударга бус дээрэнгүй шинжтэй гэж дүгнэсэн бол 39% нь цагдаагийн алба хаагчдыг бусдыг үл ойшоосон, төвөгшөөсөн, асуудал шийдвэрлэхээс зайлсхийсэн байдалтай хандсан гэсэн судалгааны үр дүн гарчээ.

Мөн судалгаанд оролцогчдын 57% нь цагдаагийн байгууллага алба хаагчийн үйл ажиллагааг буруутгасан, үгүйсгэсэн төлөв шинжийг сонгосон байна.

График 2. Цагдаагийн албан хаагчдын судалгааны үр дүн

Дээрх графикаас харахад судалгаанд оролцсон нийт 60 алба хаагчаас ЦАХ-ийн хандлага, зан үйлд муугаар нөлөөлж буй хүчин зүйлс юу байна вэ? гэсэн судалгаа авахад судалгаанд хамрагсдын 91% нь ажлын стрессээс үүдэлтэй бухимдал, 84% нь алба

хаагчдад өөрийгөө хөгжүүлэх цаг зав хомс байдал, 62% нь ажлын ачаалал их, төлөвлөгдөөгүй гэнэтийн ажилд дайчлагддаг байдал, 57% нь цагдаагийн албанд орж буй иргэдийг сонгон шалгаруулах журам, шалгуур сул, 54% нь цалин бага, амьдралд хүрэлцээ муутай байдал, 52% нь алба хаагчдын суурь хүмүүжлийн доголдол, 51% нь цагдаагийн нэр хүнд унасан ирээдүйд итгэх эргэлзээ бий болсон, 48% нь алба хаагчдын мэдлэг ур чадвар дутмаг байдал, 44% нь албаны сургалт, соён гэгээрүүлэх ажил хангалтгүй байгаа байдал, 42% нь орон тооны дутмаг байдал, 37% нь алба хаагчдын нийгмийн асуудал хүнд байна, 29% нь ажил хийх хүсэл эрмэлзэл, сонирхолгүй болсон, 13% нь удирдах албан тушаалтны зүй бус харьцаа зэрэг хүчин зүйлс нөлөөлж байна гэжээ.

Судалгааны үр дүнг нэгтгэн үзвэл ёс зүйн зөрчил, харилцааны асуудлын анхдагч шалтгаан бол бухимдал (стресс), түүнд нөлөөлж буй хүчин зүйлүүд нь ажлын ачаалал их, цалин бага, хэрэгжүүлж буй хууль тогтоомжоос үүдэлтэй үл ойлголцол, иргэд цагдааг буруугаар ойлгодог байдал, ажлын ачаалал их, төлөвлөгдөөгүй гэнэтийн ажилд дайчлагддаг, цагдаагийн албанд орж буй иргэдийг сонгон шалгаруулах журам, шалгуур сул, цалин бага, амьдралд хүрэлцээ муутай, алба хаагчдын суурь хүмүүжлийн доголдол, цагдаагийн нэр хүнд унасан ирээдүйд итгэх эргэлзээ бий болсон, алба хаагчдын мэдлэг ур чадвар дутмаг байдал, албаны сургалт, соён гэгээрүүлэх ажил хангалтгүй байгаа байдал, орон тооны дутмаг байдал, дарга нарын зүй бус харилцаа, шударга бус, ил тод биш байдал, тодорхой зорилгогүй, өөрийгөө илэрхийлэх, хөгжүүлэх цаг зав хомс, тайлагнах, нөхцөл байдлыг зөв үнэлж дүгнэх чадвар сул, буулт хийх чадваргүй зэргээс шалтгаалж ёс зүйн зөрчил, харилцаа, хандлагатай холбоотой бэрхшээлтэй асуудлууд үүсдэг байна.

Үүний зэрэгцээ олон нийтийн цахим сүлжээнд цагдаагийн алба хаагч сахилга, ёс зүйн зөрчил дутагдал гаргасан болон гэмт хэрэг, зөрчил үйлдсэн тухай мэдээ мэдээллүүд түгээмэл тархаж цагдаагийн алба хаагч цаашлаад цагдаагийн албаны нэр хүндэд ихээхэн сөргөөр нөлөөлж байна.

Дүгнэлт, санал. Өнөөгийн нийгмийн байдал, хууль тогтоомжийн шинэчлэл, техник технологийн хөгжил, мэдээ мэдээллийн хувьсал, алба хаагчийн хандлага гээд чухамдаа бүгд холбоо хамааралтай байх нь дамжиггүй. Энэ асуудалд дүн шинжилгээ хийж цагдаагийн алба хаагчдаас иргэдтэй байнга харилцдаг, цагдаагийн албан хаагчид иргэдтэй харилцах харилцаанд учирч буй саад бэрхшээлийг энэхүү сэдвийн хүрээнд бага ч болов таньж мэдэн тэрхүү асуудлыг хөндөхийг зорилоо.

Цагдаагийн байгууллагын үе үеийн удирдлага, хамт олон алба хаагчдын сахилга, хариуцлага, ёс зүйн байдалд санаа зовниж, тооцоо судалгаа хийж, гэмт хэрэг, зөрчлийг гаргуулахгүй байх, бууруулах талаар бодлогын түвшинд тодорхой ажлуудыг хийсээр иржээ. Түүний илрэл нь “Цагдаагийн байгууллагын үйлчилгээний стандарт”⁵, “Цагдаагийн алба хаагчийн ёс зүйн дүрэм”⁶, “Цагдаагийн алба хаагчийн сахилгын дүрэм”⁷ зэрэг бодлогын бичиг баримтууд, “Цагдаагийн албаны тухай хууль”⁸, түүнийг дагаж мөрдөх журмын тухай хууль зэргийг нэрлэж болно.

⁵ Цагдаагийн байгууллагын үйлчилгээний стандарт. УБ.,

⁶ Цагдаагийн алба хаагчийн ёс зүйн дүрэм. ЦЕГ-ын даргын 2022 оны 06 дугаар сарын 28-ны өдрийн А/201 дүгээр тушаалын нэгдүгээр хавсралт.

⁷ Мөн тушаалын хоёрдугаар хавсралт.

⁸ Цагдаагийн албаны тухай хууль. // Төрийн мэдээлэл эмхэтгэл. 2017. №8.

Цагдаагийн албаны тухай хуульд Дотоод хяналт, аюулгүй байдлын нэгж Цагдаагийн албаны тухай хуулийн 13.2⁹-т заасан чиг, үүргийн хүрээнд ажиллах талаар тусгагдсан. Цагдаагийн алба хаагчийн сахилга, ёс зүйн зөрчил, гэмт хэрэгт холбогдох явдал сүүлийн жилүүдэд тоон үзүүлэлтээр буурсан байдаг боловч, таслан зогсоогдохгүй байна.

Цагдаагийн алба хаагчийн ёс зүйг сахиж сургах нь хэн нэгэн хүний тушаалаар бус тухайн алба хаагчийн хүлээсэн үүрэгтэй холбоотойгоор өөрийн санаачилгаар биелүүлж хэвших ёстой зүйл юм. Ёс зүйгээ сахих нь алба хаагч миний үүрэг, хариуцлага, надад олгогдсон хөрөнгө, оруулалт боломж гэдгийг ойлгуулах ажил хамгаас чухал. Алба хаагч бүр хэний ч оролцоогүйгээр ёс зүйгээ сахих байх таатай боломжийг бүрдүүлж чадахаар болохуйц сургалт, соён гэгээрүүлэх ажлыг хүн нэг бүрт чанартай ухамсарлуулах нь туйлаас чухал юм.

Ажлын байранд үүсдэг “стресс”-ийг бууруулах, арилгах, стресс тайлах чадвар, сэтгэлээ ариусгах дасгалууд, уураа барих, тэвчээртэй байх, сэтгэцийн хэв шинжийн хувьд ялгаатай хүмүүстэй хэрхэн харилцах тухай болон бусдыг сонсох ур чадвар, тааламжтай ба тааламжгүй харилцаа, харилцааны биеийн хэл практик сургалтыг үр дүнтэй зохион байгуулах нь зүйтэй юм.

Ашигласан материал.

Монгол Улсын хууль тогтоомж:

1. Цагдаагийн албаны тухай хууль (2022)

Дүрэм, журам

1.	Цагдаагийн байгууллагын үйл ажиллагааны журам (2022)
2.	Цагдаагийн байгууллагын үйлчилгээний стандарт
3.	Цагдаагийн алба хаагчийн ёс зүйн дүрэм (2011), (2022)
4.	Цагдаагийн алба хаагчийн сахилгын дүрэм (2022)

Ном, сурах бичиг, гарын авлага

1.	Монгол Улсын Цагдаагийн байгууллагаас иргэдэд хүргэдэг үйлчилгээний мониторинг тайлан (2021)
2.	ЦЕГ-ын статистик (Цагаан ном) мэдээллүүд (2021), (2022)
3.	Хууль сахиулахын их сургуулийн Эрдэм шинжилгээ, хөгжлийн хүрээлэн, Цагдаагийн шинжлэх ухааны зарим нэр томьёоны гарын авлага. -УБ., 2017.
4.	www.police.gov.mn

⁹ Мөн тэнд